

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ФІЛОСОФСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра політології**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
з навчальної роботи

Комаха Л.Г.

«___»_____201_ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІТИЧНИЙ ЕКСТРЕМІЗМ

для студентів

галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність	052 Політологія
освітній рівень	Магістр
освітня програма	Політологія
вид дисципліни	вибіркова

Форма навчання	Денна
Навчальний рік	2017/2018
Семестр	I
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання	Українська
Форма заключного контролю	залік

Викладачі: Сличинська Анна Броніславівна, к.п.н., асистент кафедри політології

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2017

Розробники: *Стичинська Анна Броніславівна, к.п.н., асистент кафедри політології.*

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри політології

_____ (Цвях В.Ф.)

Протокол № ____ від «__» _____ 2017 р.

Схвалено науково - методичною комісією філософського факультету

Протокол від «__» _____ 2017 року №__

Голова науково-методичної комісії _____ (Маслікова І.І.)

ВСТУП

- 1. Мета дисципліни** – ввести студентів в актуальну тематику та практику сучасних досліджень політичного екстремізму, аналізу та вимірів суттєвих факторів, які впливають на виникнення політичного насилля; а також методологічних перспектив соціологічного дослідження політичного екстремізму на національному та світовому рівнях.
- 2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:**
 - Студенти до початку вивчення курсу повинні знати основні поняття політичної науки та основні події політичного життя в Україні та у світі.
 - Вміти збирати та опрацьовувати інформацію з теоретичних та практичних питань, працювати з науковим та публіцистичним матеріалом, а саме порівнювати та аналізувати його.
 - Володіти елементарними навичками наукового дослідження, збору інформації, використання наукових джерел.
- 3. Анотація навчальної дисципліни :** дисципліна «Політичний екстремізм» належить до переліку обов'язкових дисциплін ВНЗ та викладається у I семестрі II курсу ОКР «магістр». Навчальна дисципліна знайомить студентів з основними етапи зміни домінуючих типів політичного екстремізму у взаємозв'язку з суспільними перетвореннями, основні теоретичні підходи до вивчення політичного екстремізму, ключові категорії та поняття концептуального апарату аналізу основних факторів виникнення політичного насилля.
- 4. Завдання** – 1.Ознайомлення студентів з особливостями світових тенденцій поширення політичного екстремізму та їх теоретичними інтерпретаціями.
2. Встановлення взаємозв'язків між теоретичним та емпіричним рівнями дослідження проявів сучасного політичного екстремізму

5. Результати навчання за дисципліною:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

<i>Результат навчання</i> (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація*; 4. автономність та відповідальність*)		<i>Методи викладання і навчання</i>	<i>Методи оцінювання</i>	<i>Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни</i>
Код	Результат навчання			
1	Знати			
<i>1.1</i>	Теоретичні основи, понятійно-категоріальний апарат курсу. Поняття та основні форми політичного насилля та політичного екстремізму.	Лекція, самостійна робота	Письмова контрольна робота	5

1.2	Терор як різновид політичного насилля, тоталітарні тенденції в сучасному світі, політичний екстремізм та політичний тероризм.	Лекція, семінар, самостійна робота	Усні доповіді, письмові контрольні та самостійні роботи.	5
1.3	Концептуальні засади анархізму, його різновиди.	Лекція, семінар, самостійна робота	Усні доповіді, письмові контрольні та самостійні роботи.	5
1.4	Політичний екстремізм у просторі етнополітичних конфліктів, суспільно-політичні передумови виникнення сепаратизму.	Лекція, самостійна робота	Усні доповіді, письмові контрольні та самостійні роботи.	10
1.5	Релігійний екстремізм та його геополітичний фактор.	Лекція, семінар, самостійна робота	Усні доповіді, письмові контрольні та самостійні роботи.	5
1.6	Політичний екстремізм в Україні та його історичні форми прояву.	Лекція, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, письмові контрольні та самостійні роботи.	10
2	Вміти			
2.1	Демонструвати знання спеціалізованої літератури з політичної науки	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді	10
2.2.	Визначати теоретичні, духовні, прикладні та інструментальні компоненти політичного знання, а також аналізувати основні фактори виникнення політичного насилля.	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, письмові контрольні та самостійні роботи	10
2.3	Критично осмислювати сучасні публікації з проблематики політичного екстремізму, критично працювати з дефініціями та формулювати власні.	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, письмові контрольні та самостійні роботи	10
2.4	Орієнтуватися у світовому політичному процесі, політичному житті України, політичних змінах у сучасній Україні, її місці у світовій спільноті та міжнародних відносинах.	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, письмові, контрольні та самостійні роботи	10
3	Комунікація:			
3.1	Проводити обговорення і дискусії стосовно всіх питань курсу та актуальних питань сучасного політичного екстремізму.	Семінари	Дискусії	3
3.2	Використовувати знання іноземних мов для детальнішого ознайомлення і аналізу міжнародних наукових	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійної	2

	джерел, а також засобів масової інформації при підготовці до семінарських занять, доповідей, контрольних та самостійних робіт		роботи	
3.3	Демонструвати результати отриманих знань та самостійних досліджень з питань політичного насилля та політичного екстремізму..	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійної роботи.	5
4	Автономність та відповідальність:			
4.1	Самостійно шукати інформацію для власних досліджень та доповідей, самостійно вирішувати поставлені завдання, аналізувати отриману інформацію, опрацьовувати та порівнювати інформацію для отримання достовірних знань.	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійної роботи, дискусії, письмові самостійні і контрольні роботи, екзаменаційна робота.	5
4.2	Нести відповідальність за достовірність самостійно отриманої інформації, досліджень та аналізу у сфері політичної науки та сучасного політичного життя, діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійної роботи, дискусії, письмові самостійні і контрольні роботи, екзаменаційна робота.	5

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін)

Результати навчання дисципліни	1.1	1.2	2.1	4.1	4.2
Програмні результати навчання		+			
			+		
			+		

7. Структура курсу: у курсі передбачено 2 змістовні частини. Заняття проводяться у вигляді лекцій, семінарів. Завершується дисципліна заліком.

Перша частина курсу присвячена теоретичним та методологічним дослідженням політичного екстремізму, засвоєнню базових знань у сфері політичного насилля.

Друга частина курсу присвячена дослідженню формам політичного екстремізму.

8. Схема формування оцінки:

8.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Самостійні письмові роботи
2. Контрольні письмові роботи
3. Усна відповідь

Частина курсу I			Частина курсу II			Залік
24 балів (мінімум) 40 балів (максимум)			24 балів (мінімум) 40 балів (максимум)			12 балів (мінімум) 20 балів (максимум)
Семінарські заняття (усна відповідь)	Самостійна робота	Контрольна робота	Семінарські заняття (усна відповідь)	Самостійна робота	Контрольна робота	
8(мінімум) 10 (максимум)	6 (мінімум) 10 (максимум)	10 (мінімум) 20 (максимум)	8(мінімум) 10 (максимум)	6(мінімум) 10 (максимум)	10(мінімум) 20 (максимум)	

- підсумкове оцінювання у формі заліку:

	1 частина курсу	2 частина курсу	залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	24	24	12	60
Максимум	40	40	20	100

Студент не допускається до заліку, якщо під час семестру набрав менше 48 балів. Для допуску до заліку обов'язкове відвідування лекцій, семінарських занять, написання письмових контрольних і самостійних робіт. Оцінка за залік не може бути меншою **12 балів** для отримання загальної позитивної оцінки за курс.

Шкала відповідності

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно	0-59
Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	семіна- ри	С/Р
<i>Змістовий модуль 1</i>				
1	<i>Тема 1.</i> Політичне насилля. Екстремізм як суспільно-політичне явище	2	3	10
2	<i>Тема 2.</i> Терор як різновид політичного насилля. Характерні риси політичного тероризму	2	2	11
3	<i>Тема 3.</i> Концептуальні засади анархізму	2	2	11
<i>Змістовий модуль 2</i>				
4	<i>Тема 4.</i> Етнополітичний екстремізм	2	2	10
5	<i>Тема 5.</i> Релігійний екстремізм	2	2	11
6	<i>Тема 6.</i> Політичний екстремізм в Україні	2	2	11
7	<i>Підсумкова письмова контрольна робота</i>	1		

Загальний обсяг 90год., в тому числі:

Лекцій – **13 год.**

Семінари – **13 год.**

Самостійна робота - **64год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Антипенко В.Ф. Борьба с современным терроризмом. Международно-правовые подходы. – К.: Национальная библиотека им.В.И. Вернадского; Изд-во «ЮНОНА-М», 2002. – 723 с.
2. Аршба О.И. Современный правый экстремизм в Европе // Вестник Московского Университета. Серия 18. Социология и политология. – 2002. - №4. – С. 3-11.
3. Афанасьев Н.Н. Идеология терроризма // Социально-гуманитарные знания. – 2001. - №6. – С. 205-219.

4. - Афанасьев Н.Н. Идеология терроризма // Социально-гуманитарные знания. - 2002. - №1. – С.224-235.
5. Боброва А. Основні форми сучасного політичного насилля. – К.: «Світ Успіху», «Юрінком Інтер», 2005. – 141 с.
6. Будницкий О.В. Терроризм глазами историка. Идеология терроризма // Вопросы философии. – 2004. - №5. – С. 3-19.
7. Власов В.И. Экстремизм, терроризм, сепаратизм. – РАГС, 2009. – 48 с.
8. Журавель В. Терроризм, экстремизм, сепаратизм. – Издательство «МакБланш», 2005. – 288 с.
9. Журавель В.П., Шевченко В.Г. О терроризме, террорологии и антитеррористической деятельности. Энциклопедический словарь. – Из-во: ТОМ, 2007. – 488 с.
10. Дорошенко А. Терор і тероризм // Політика і час. – 1997. - № 8 .- С.29 - 37.
11. Дорошенко А. Терор і тероризм // Політика і час. – 1997. - № 9. - С.14 -21.
- 12.Петренко Б. Політичний екстремізм у системі дефініцій правової і політичної науки/ Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. — К., 2010. — Вип. 20. — С. 122-129.
13. Экстремизм и национальная безопасность : правовые проблемы : монография / Р. С. Тамаев. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 263 с.
[с.http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/Aras/index.php](http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/Aras/index.php)

Додаткова:

1. Авдеенко И.П. Терроризм как форма проявления политического насилия (История и современность): Дис. ... канд. полит. наук: 23.00.02 Москва, 2006. - 179 с.
2. Ахтаев А.М. Культурная легитимация политического насилия в процессах глобализации: Дис. ... канд. социол. наук: 22.00.06: Ростов н/Д,

2004. - 126 с. 3. Васильчук Є.О. Рух «нових лівих» як ідейна течія політичного радикалізму в Україні // Стратегічні пріоритети. - 2014. - №2 (31). - р.20.
4. Гусейнов А.А. Понятиенасилия и ненасилия // Вопросы философии. – 1994. - №6. – С.43-52.
5. Дебор Г. Обществоспектакля. Пер. с фр. М.: Издательство “Логос”, 1999. – 224 с.
6. Канцір В. С. Політичний тероризм як крайній захід насильств / В. С. Канцір // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". - 2015. - № 813. 16
7. Красиков В.И. Экстрим. Междисциплинарное философское исследование причин, форм и паттернов экстремистского сознания, 2006. – 496 с.
8. Красиков В.И. Экстремизм. Паттерны и формы. – Изд-во «Водолей», 2009. – 496 с.
9. Левченко Л. О. Радикалізм та екстремізм як крайні прояви нонконформної поведінки: загальнотеоретичний аспект / Л.О. Левченко // Наукові праці: серія «Політологія» – 2009. – Вип. 97. – Том 110. – С. 77-80.
10. Межуев В.М. Насилие и свобода в политическом контексте // Полис. – 2004. – №3. - С.104-113.
11. Нефедов С. Одесский М., Фельдман Д. Поэтика террора // Общественные науки и современность. – 1992. - №2. – С.81-93.
12. Остроухов В.В. Філософський аналіз морально-світоглядних мотивацій насильства і терору // Автореф. дис... докт. філософ. наук. - К, 2001. – 36 с.
13. Правый радикализм в современной Европе. Right Radicalism in Contemporary Europe. Антология. Серия: Европа. XXI век. - Издательство: ИНИОН РАН, 2004. - 184 с.

14. Словарь основных терминов и понятий в сфере борьбы с международным терроризмом и иными проявлениями экстремизма. Петрищев В.Е. (Ред.). - Издательство: Едиториал УРСС, 2003. - 66 стр.
15. Сулимов К.А. Политико-философское понимание политического насилия: поиски смысла // Полис. – 2004. - №3. – С.114-121.
16. Толерантність як новоєвропейська універсалія / Демони миру та боги війни. Соціальні конфлікти посткомуністичної доби / С.Макеєв (кер-икавт. колективу). – К.: Політична думка, 1997. – С.99-115.
17. Холмс Р. Терроризм, жестокость и ненасилие. Метафизические исследования. Вып. 216. Этика: Альманах Лаборатории метафизических исследований. СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2005. - С.349-369 // <http://ecdejavu.ru/t-2/Terrorism-3.html>
18. Хоффман Б. Терроризм – взгляд изнутри / Пер. с англ. – М.: Ультра. Культура, 2003. – 264 с.
19. Abrahms Max. “Why Terrorism Does Not Work”, International Security vol. 31, no.2 (2006), pp.42-78.
20. Bakker, Edwin. Jihad terrorists in Europe, their characteristics and the circumstances in which they joined the jihad: an exploratory study, (Clingendael Institute: 2006).
21. Bakker, Edwin and Beatrice de Graaf. Towards a Theory of Fear Management in the Counter-Terrorism Domain, ICCT Research Paper, January 2014.
22. Bakker, Edwin. 'Forecasting Terrorism: The Need for a More Systematic Approach', Journal of Strategic Security, vol. 5, no. 4 (2012), (Clingendael Institute: 2006).
23. Bruce Gregor. 'Definition of Terrorism – Social and Political Effects', Journal of Military and Veterans' Health, vol. 21, no. 2. (May 2013).

24. CorteLuisdeLa. 'ExplainingTerrorism: A PsychosocialApproach, PerspectivesonTerrorism, vol. 1, no. 2 (2007). 17
25. DeRoyvanZuijdewijn, Jeanine. "TheForeignFighters' Threat: WhatHistoryCan(not) TellUs", PerspectivesonTerrorism, vol. 8, no. 5 (2014).
26. Furedi, Frank. 'Who'safraidofthebigbad 'lonewolf'?', Spiked, February 2012.
27. JordanJenna. 'WhenHeadsRoll: AssessingtheEffectivenessofLeadershipDecapitation', SecurityStudiesvol. 18, no. 4 (2009), pp.719–755, (ClingendaelInstitute: 2006).
28. Krueger Alan B. andJitkaMalecková. 'Education, PovertyandTerrorism: IsThere a CausalConnection?', NBER WorkingPaperNo. 9074 (July 2002).
29. Livingstone, Ken. 'TextofstatementbyMayorKenLivingstone', FinancialTimes (July 7, 2005).
30. PriceBryan C. 'TargetingTopTerrorists: HowLeadershipDecapitationContributesToCounterterrorism', InternationalSecurityvol. 4, no. 36 (2012), pp. 9- 46.
31. RapoportDavid, C. 'FourWavesorRebelTerrorandSeptember 11', Antropoethics, vol. 8, no. 1 (Spring/Summer 2002).
32. SchmidAlex. 'Terrorism: TheDefinitionalProblem', CaseWesternReserveJournalofInternationalLaw, vol. 4 (2004).
33. SchmidAlex. '50 Un- andUnder-researchedTopicsintheFieldof (Counter-) TerrorismStudies', PerspectivesonTerrorism , vol. 5, no. 1 (2011).
34. SilkeAndrew. 'Contemporaryterrorismstudies: Issuesinresearch', inRichardJackson, MarieBreenSmythandJeroenGunning (ed), CriticalTerrorismStudies: A newresearchagenda (Routledge: 2009).
35. SchuurmanBartandQuirineEijkman. MovingTerrorismResearchForward: TheCrucialRoleofPrimarySources, ICCT PolicyBrief, June 2013. Sinai, Joshua. 'HowtoDefineTerrorism', PerspectivesonTerrorism, vol. II, no. 4 (2008).

36. SpeckhardAnne. TalkingtoTerrorists: UnderstandingthePsycho-SocialMotivationsofMilitantJihadiTerrorists, MassHostageTakers, SuicideBombers&Martyrs (AdvancesPress, 2012).

В тому числі й інтернет ресурси <https://www.europol.europa.eu/>
<http://www.rand.org/>

Електронні бази даних PewResearchCenter <http://pewresearch.org/> 18

Електронні бази даних EuropeanSocialSurvey: <http://ess.nsd.uib.no/ess/round4/>

<https://www.coursera.org/learn/terrorism/supplement/njpFb/readings>

<https://www.coursera.org/learn/terrorism/supplement/x7BLY/recommendedmovie>